

Postum Hjalte

av Björn Ljungquist

Dagen då John Evertsson begrovs, var den första som stadens kyrka var fullsatt. Visserligen hade den lilla helgedomen bara plats för ett par hundra besökare och hitintills hade det knappast varit mer än ett par dussin besökare, på Pastor Mårtenssons entoniga högmässor. Men nu gällde det en hjältebegravning, den första i stadens historia och då var hela borgerskapet på plats. Stadens dignitärer hade anvisade bänkar, tillsammans med tillresta celebriteter. Resten av besökarna fick trängas i bänkarna eller stående utefter väggarna, eller rentutav vänta ute på backen. Om kyrkan hade varit tio gånger så stor, hade den inte räckt till i dag ändå.

Nyhetsmedia var på plats. Både Rapport och Aktuellt och några av de fria kanalerna, var på plats. De konkurrerade om de bästa platserna, inne i kyrkan och slogs nästan om intervjuoffren. Kanal 1 hade haft sin Samhällsredaktion på plats hela veckan och producerat flera timmars bakgrundshistoria. Nästan alla innevånare i staden hade fått vara med och blivit intervjuade om sitt förhållande till den omkomne hjälten.

En bror till John hade rest hit från sitt arbete i södra Europa och ställde sig villigt till förfogande för fotografering, eller berättade om sin älskade bror och hur nära de hade stått varandra. Visserligen hade de inte setts, de senaste trettiofem åren. Men det var ju inget att fästa sig vid. De var ju i alla fall bröder.

Likt alla andra stora vardagshjältar, hade John hållit sig undan rampljuset och inte gjort så mycket väsen av sig. Man hade också haft mycket svårt att få fram något fotografi av honom. Körkort hade han inget och något pass, hade han aldrig behövt. Så genom de vanliga officiella registren, gick det inte heller att få något. En gammal skolfröken hade lyckats identifiera honom på ett gammalt suddigt klassfoto, taget när han gick i femte klass. Detta hade fått gälla tills en rekrytkamrat, hört av sig och kunnat presentera en bild på dem tillsammans, skalande kronans potatis.

Massmedia hade villigt pumpat ut allt som rörde John Evertsson. Bilden av hans liv, baserat på vad stadens innevånare hade berättat, skulle ha gjort Ian Flemming grön av avund och fått James Bond att framstå som en ren och skär amatör. Men John Evertsson kunde knappast jämföras med serievärldens superhjältar. Hans handicap hade visat sig vara att han var både sårbar och dödlig.

Såväl kommunen som Fabriken hade propSAT på att få bekosta begravningen. Resultatet blev att ingen gav sig, utan världen fick se en jordfästning, som inte stod någon internationell statsman efter. I processionen ingick, förutom en präktig kaross, dragen av sex svarta, blankkrytade hästar, som drog kistan, ett trettiotal stora limousiner. Flera av dem var draperade med blommor och kransar, med de närmast sörjande. I långa led följde sedan stadsbor, som grät över John Evertssons våldsamma och plötsliga hädangång.

Om allt detta hade John Evertsson inte en aning. Han låg i sin kista och var fridfullt död. I den skulle han också begravas, alldeles framför kyrkan, på den plats som var avsedd för honoratiories. Vid ett extrainkallat möte på kommunen, hade man bestämt att det var just där som stadens store son, skulle gravsättas. Hade John tillfrågats, så skulle han säkerligen önskat att, både dö och att få bli begravd på, samma sätt som han hade framlevt sitt liv, i den lilla staden. All uppståndelse kring hans avlidna person hade förmodligen både skrämt och generat honom. Vad han än hade gjort, så hade han inte sökt sig till rampljuset eller nyhetsspalterna.

John Evertsson var född i staden. Egentligen var han nog en av dess trognaste innevånare. Han hade aldrig tillbringat en enda natt, med undantag för värnplikten, utanför dess murar. Han var äldst i en

liten syskonskara och hade varit den som ingen riktigt hade brytt sig om. Varken i skolan eller på jobbet. John Evertsson hade heller aldrig haft några åsikter om detta.

I sin ungdom hade han under några år, jobbat som reparatör i en cykelaffär. Men sedan hade det blivit Fabriken. Vid dagen för sitt frånfälle, hade han jobbat där i trettionio år. När någon av arbetskamraterna tråkade honom och kallade honom för "inventarie", brukade han framhålla att han visst hade varit anställd på andra ställen.

Fabriken var stadens stolthet och den dominerande arbetsgivaren i trakten. Det var en teknisk industri och den var tämligen berömd för sina mätutrustningar. Som specialitet hade man utvecklat en lätttransporterad lantmäteriutrustning, som var ett under av modern teknik. Det ryktades att utrustningen även skulle kunna användas inom det militära, men det pratade man inte högt om.

John Evertsson hade sedan många år haft ansvaret för förrådet av maskinfixturer. Han skulle lämna ut dem till maskinoperatörerna, som lånade dem för att göra något moment ute i verkstan och sedan se till att de var rengjorda och fungerade, innan de lämnades ut igen. Jobbet var inte speciellt krävande, eller välbetalt. Men John var ändå nöjd. Det gav också en del personkontakt och kände att han gjorde en viss nytta, när jobbarna som stod vid maskinerna, kom fram till hans lilla lucka och ropade.

– "Jag vill ha 1424 och ett par extra brickor".

Det var alltid bråttom, när dom kom för att få sina verktyg. Men John försökte ändå se ut som om han hade mycket att stå i. Därför hade han byggt upp en rutin, där det såg ut som om han alltid var upptagen, med något viktigt.

Av de över tre tusen anställda på Fabriken, var det nog bara ett fåtal som över huvud taget visste, eller tänkte på att det fanns en människa bakom luckan i förrådet. Sällan eller aldrig var det någon som gav sig tid att säga något annat än beställningen, till John, när de var framme vid luckan. Visst hände det att några av gubbarna snackade lite, när de träffades vid luckan. Men John, som stod innanför, bjöds aldrig i de samtalen. Det var som om han inte existerade. Och efter arbetets slut, fanns det liksom ingen anledning att snacka.

En morgon, kunde de som prenumererade på ortens liberala morgontidning läsa, att Fabriken hade undertecknat ett kontrakt, med ett stort asiatiskt land. Avtalet gällde militär utrustning för ett par miljarder och leveranserna skulle börja redan nästkommande år. Vissa rykten hade kretsat i trakten, under ganska lång tid. Men nu var kontraktet underskrivet och klart. Det betydde full sysselsättning i minst tio år och dessutom skulle världens ögon riktas mot Fabriken. Massmedia gjorde en stor affär av undertecknandet och visade bilder på Fabrikens direktör och Utrikeshandelsministern, sida vid sida med några turbanprydda asiater. Tevens riksnyheter ägnade flera minuter åt affären och den lilla staden kände rampljusets spotlight och berömmelsens sötma.

Redan efter någon vecka kunde massmedia berätta att inrikesministern, tillsammans med det asiatiska landets Utrikesminister, skulle besöka Fabriken. Det var det största, som hade hänt i den lilla staden, sedan kung Oskar II, hade stannat för ett toalettbesök, under sin Eriksgata. Omedelbart nyheten kommit ut, tog förberedelserna sin början. Fabrikens styrelse tillsatte en arbetsgrupp, som skulle planera det celebra besöket minutiöst. Förutom ett möte med Fabrikens styrelse och en genomgång av hela anläggningen. Dessutom skulle gästerna bjudas på middag. För detta ändamål byggdes halva direktionsvåningen om. Med toaletter avpassade för gästerna och speciella möbler i matsalen. En förnäm restaurang i Huvudstaden kontaktades och man hyrde in en rikskänd krögare, som tillsammans med hela hans stab, skulle planera och laga middagen.

Även produktionslokalerna skulle beses och en noggrann färdväg ritades upp. Gästerna skulle få se Fabrikens alla moderna, numeriskt styrda automatmaskiner och hur de arbetade. Styrelsen ville visa

upp det allra bästa ansiktet, som Fabriken kunde erbjuda. Man målade upp toaletter, lade nya golv i korridorerna och snyggade upp i alla hörn. Utrymmen som de anställda tjuvat om i årtal, fick reparationer och målning. Till och med maskinerna, som stod närmast gången, där gästerna skulle passera, målades upp och operatörerna fick nya trallar att stå på.

Utsidan på John Evertssons förråd, fick också en vederbörlig ansiktslyftning och luckan försågs med nytt nät. Men inne i förrådet gjordes inget. John frågade försiktigt om inte han också skulle kunna få byta ut sin utslitna gångtrall. Men till det fanns det varken tid eller pengar.

Dagen innan det fina besöket, delades det ut nya fina overaller till alla maskinoperatörerna. En lina med svenska och asiatiska flaggor, hängdes upp i korridoren, in till maskinhallen. Direktören och verkstadsingenjören gick omkring bland arbetarna och instruerade dem vad de skulle säga om de blev tilltalade och hur de i övrigt skulle agera. När man kom till Johns förråd, sade ingenjören:

– Evertsson kan ju ha luckan öppen, men håll sig undan. Skall han tvunget titta ut, kan han ju stå där inne bakom hyllorna. Det går ju att se genom nätet där.

Någon ny overall fick han inte.

När gästerna anlände till Fabriken, var alla anställda medvetna om vad de skulle göra. Ingenjörens direktiv var, att alla skulle arbeta som vanligt, väl och effektivt. Man fick inte smutsa ned den nya fina overallen och inte heller låta några spånor komma ut på golvet. Eftersom det redan tidigt på morgonen kom både journalister, TV-reportrar och fotografer, så blev det inte så mycket produktivt gjort. Man hjälpte i stället till att dra kablar, till kameror och strålkastare, samt anvisa strömmuttag. Några av gubbarna blev också intervjuade. Den med nytt nät, försedda luckan i Johns förråd, var det ingen som lade märke till.

Själv hade John försökt att göra det så bekvämt som möjligt, för sig, på den plats som han anvisats under besöket. Han placerade en låg trappstege i hörnet och lade en trasselsudd ovanpå, så att han skulle sitta bra. Från sin bekväma placering hade han också bra utsikt. Mellan den stora kvävekylda NS-maskinen och en manöverpanel, hade han fri utsikt över lokalen, utan att någon kunde se honom.

Lojt tillbakalutad satt han på sin stege och eftersom det inte kom någon, som ville låna något, så hade han det lugnt och skönt. Efter någon halvtimme märkte han att aktiviteten tilltog. En verkmästare kom ilande mellan maskinerna och viskade order till arbetarna. Längst borta vid porten blev det plötsligt massor av kostymklädd folk. John såg från sin bakre parkett, hur de sakta skred fram mellan maskinerna. Då och då stannade de till och John såg hur direktören fungerade som guide, för en kraftig turbanprydd man. Han var nog hedersgästen. John hade aldrig sett någon karl i turban förut och tyckte att det såg rätt fånigt ut.

Det pyste tyst ut några slangkopplingar, vid den stora cylindern, som var fylld med flytande kväve och var kopplad till NS-maskinen närmast honom. John försökte se vad trycket på manometern var. Operatören hade tydligen glömt att öppna kylningen, i all uppståndelsen. Maskinen sköttes av en kille från utlandet och han var väl nyfiken nu, när det kom en massa andra utlänningar på besök.

När kostymbärarna kom närmare, såg John att det var flera turbanbärare. De flankerade den kraftige turbanbäraren och verkade vara någon form av livvakter, eller annan uppvaktning. Sällskapet gjorde sig inte någon större brådska utan verkade intresserade av allt. Direktören hade fullt jobb att berätta om hur produktionen fungerade och att översätta svaren på en massa frågor.

John sträckte sig för att se bättre. NS-maskinen framför honom vibrerade lätt. Han ryckte till då pysningen ut ledningarna ändrade ljud. Varför låter den så? tänkte John. Under alla de år han hade arbetat här, alldeles intill maskinen, hade den aldrig vibrerat eller låtit så. Måne det vara något fel på den?

Nålen på en av manometrarna hade visst också fått fnatt. Den slog fram och tillbaka som om den var alldeles vansinnig. Några lampor på manöverpanelen blinkade ilsket rött. Kanske borde han gå bort till operatören och säga till honom. Direktören skulle säkerligen inte bli speciellt glad om maskinen gick sönder. Särskilt inte nu, när de hade en massa utländska gäster på besök. Han hasade ned från sin utsiktsplats och gick mot förrådsdörren. Här gällde det att skynda på. För det av direktören anförda sällskapet, var nu nästan inom hörhåll. Maskinoperatören syntes inte till. John spanade ut över lokalen. En bit längre bort stod några av hans arbetskamrater, i sina nya overaller och pratade med ett par av gästerna. Men han såg inte den operatören som han sökte.

Sällskapet hade kommit så långt att de stod mindre än tio meter från Johns förråd. När han såg NS-operatören. Denne stod långt framme, nästan framme vid livvakterna. John försökte påkalla hans uppmärksamhet, men det lyckades inte. Skakningarna i maskinen övergick till ett dovt muller, men ingen tycktes märka det. John förstod att nu måste han göra något. Han öppnade förrådsdörren och tänkte att han kanske skulle kunna smita bakom maskinen och på så sätt kunna uppmärksamma operatören, utan att någon av gästerna eller ledningen, fick syn på honom.

När maskinen exploderade hann John bara fått fram ett rop. Efteråt diskuterades det om han hade ropat HEJ! eller NEJ! Det var i alla fall det sista som kom över John Evertssons läppar, innan han draperade förrådsväggen och en stor del av verkstadslokalen, med sin kropp. Ropet hade varnat sällskapet, som just kommit fram till NS-maskinen. Några hade hunnit slänga sig ned på det nylagda fina golvet. De övriga hade paralyserade sett John Evertsson ta emot explosionen med sin kropp och därmed rädda gästerna och direktören, från att bli skadade.

John Evertsson själv, hann aldrig känna något, eller ens reflektera över explosionen. Han slets i småbitar och dog ögonblickligen. Journalister och fotografer fick sitt livs scoop. En äkta hjälte som offrade sitt liv för att rädda ett utländskt sällskap av dignitärer och därmed sitt lands ära, heder och ansikte. Karlar av den sorten fanns det inte många, om ens någon mer.

TVs nyhetsredaktioner förlängde sina sändningstider, med bilder, analyser och hedersbetygelser, för den man som så rådigt gått in och ändrat historien. Den asiatiska ministern gjorde uttalande som rörde folk till tårar över hela riket och lovade att utnämna John till hedersmedborgare i sitt land.

John Evertsson hade slutligen lyckats göra sitt namn känt. Något som han under hela sin livstid, aldrig kunnat drömma om.